

Wielka Wojna

Czy nowoczesność, której sprzeczności kumulują się w wojnie, jest w sposób nieunikniony destrukcyjna? Wystawa „Wielka Wojna” nie daje rozstrzygającej odpowiedzi na to pytanie, lecz prezentując I wojnę światową jako zderzenie różnych, często sprzecznych sił, interesów i idei – raz modernizacyjnych, innym razem tradycyjnych – ma za zadanie stworzyć przestrzeń, w której ono wybrzmiewa, a przede wszystkim otworzyć pole do refleksji nad naturą nowoczesności zmienionej przez wojnę.

Wystawa „Wielka Wojna” podejmuje temat zależności między sztuką nowoczesną a doświadczeniem wojny pokazanych z różnych perspektyw, uwypuklając przy tym różnice między pamięcią tego wydarzenia w sztuce Europy Zachodniej a Środkowo-Wschodniej. W sztuce zachodnioeuropejskiej artyści skupili się bowiem na obrazie wojny jako katastrofy, w krajach Europy Środkowej, w tym w Polsce, dominował zaś obraz wojny widziany z perspektywy jej skutków – odzyskanych państwowości lub zainicjowanych rewolucji. Wystawa jest zaproszeniem do namysłu nad tą różnicą i jej efektami w kształtowaniu kultury.

Wielka Wojna – której długofalowe rezultaty nie tylko oznaczały koniec belle époque, ale też przesądziły o globalnych zmianach politycznych, społecznych i kulturalnych widocznych do dziś – zostaje ukazana w ramach ekspozycji jako wyjątkowe zjawisko kulturowe. Zjawisko o charakterze międzynarodowym, przewartościującym wszystkie dziedziny życia ludzkiego, będące doświadczeniem pokoleniowym i mającym kluczowe znaczenie na drodze twórczej wielu artystów. Wystawa przedstawia różne manifestacje Wielkiej Wojny w sztuce światowej, gromadząc prace wskazujące na szczególny charakter tego konfliktu zbrojnego w historii ludzkości.

Układ dzieł konfrontuje utopijne motywacje zaangażowania w wojnę, także artystów i intelektualistów, z apokaliptycznym wymiarem światowego konfliktu. Kuratorzy, aby unaocznić tę dynamikę, podzielili ekspozycję na cztery części: Ofensywa, Apokalipsa, Okaleczenie i rozpad oraz Nowy porządek. Tak zakomponowana przestrzeń wystawy ma dać odwiedzającym możliwość przebycia historycznej drogi od nadziei, obaw i oczekiwań towarzyszących początkom działań wojennych, aż do podsumowań i nowego układu sił będącego efektem Wielkiej Wojny. Przemieszczając się między tymi punktami, widz jest prowokowany do zmieniania perspektywy. Ogląda wojnę z lotu ptaka, rozpoznając jej totalny, apokaliptyczny wymiar, który przejawia się na przykład w liczebności wojsk czy zaawansowanych środkach technicznych. Obcuje też z fragmentaryzacją znanej rzeczywistości lub widzi ją w skali dotychczas nieznannej. Następnie perspektywa ulega skróceniu. Zbliżenie na ludzki wymiar wojny sprawia, że tematem stają się indywidualne losy, ale i zbiorowe postawy, etyczny aspekt bycia uczestnikiem i ofiarą wojny, a także postępująca mechanizacja człowieka. Dopiero po przejściu tej drogi odbiorca dociera do Nowego Porządku, który znajduje się na wojennym horyzoncie. Ta ostatnia część wystawy odzwierciedla paradoksalnie swoistą względność i prowizoryczność nowego ładu, w którym wojenny rozpad nigdy nie został całkowicie zintegrowany.

Zaprezentowane prace pochodzą z europejskich i amerykańskich muzeów oraz kolekcji, jak m.in. Musée royal de l'Armée et d'Histoire militaire w Brukseli, Museum of Fine Arts w Budapeszcie, Museum Folkwang w Essen, Imperial War Museum w Londynie, Tate w Londynie, Museum of Modern Art w Nowym Jorku, Bibliothèque nationale de France w Paryżu, Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, Collection Massimo Carpi w Rzymie, Centre Georges Pompidou w Paryżu, La contemporaine. Bibliothèque, archives, musée de mondes contemporains w Paryżu, Musée de l'Armée Invalides w Paryżu, Musée Zadkine de la Ville de Paris w Paryżu, Museo Nacional

Thyssen-Bornemisza w Madrycie, Museum of Fine Art w Budapeszcie, State Museum of Contemporary Art, Costakis Collection w Salonikach, Von der Heydt-Museum w Wuppertalu oraz z Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie, Muzeum Narodowego we Wrocławiu i Muzeum Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. Część dzieł pochodzi też z kolekcji Muzeum Sztuki w Łodzi.

Wystawie towarzyszył będzie obszerny i bogato ilustrowany katalog zawierający teksty Marka Bartelika, Lidii Głuchowskiej, Charlotte de Mille, Petera Sloterdijka i Przemysława Strożka.

W ramach ekspozycji „Wielka Wojna” będzie można zobaczyć dzieła takich twórców jak: Anna Airy, Roberto Marcello Baldessari, Ernst Barlach, Max Beckmann, Sándor Bortnyik, Leon Chwistek, Tadeusz Cyprian, Tytus Czyżewski, Henry Darger, Anne-Pierre De Kat, Otto Dix, Tatiana Glebova, George Grosz, Heinrich Hoerle, Alexej Jawlensky, Paul Joostens, Ernst L. Kirchner, Käthe Kollwitz, Fernand Léger, El Lissitzky, Johannes Molzhan, Paul Nash, Christopher R. W. Nevinson, Solomon Nikritin, Liubov Popova, Georges Rouault, Franz Wilhelm Seiwert, Victor Servranckx, Gino Severini, Henryk Stażewski, Władysław Strzemiński, Félix Vallotton, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Ossip Zadkine i inni.

KURATORZY

Paulina Kurc-Maj, Paweł Polit, Anna Saciuk-Gąsowska

KOORDYNACJA WYSTAWY

Michał Nowakowski, Przemysław Purtak

Architektura wystawy: Pracownia Tymczasem